

Memoria

Departamento de Lingua Galega e Literatura

Curso 2022-2023

Xefa de departamento:	Materias
MARÍA LUÍSA PITA RUBIDO	<i>Lingua Galega e Literatura</i> 1ºESO-3ºESO Reforzo (Exención de Francés) 1º ESO
Outros membros do departamento:	Materias
MÓNICA ARES AMEIXIDE	<i>Lingua Galega e Literatura</i> 2º ESO-4º ESO (titoría)

ÍNDICE:

A) Introducción (páx. 3)

B) Cumprimento da programación e dos obxectivos, e razóns da programación non impartida (páx. 3)

C) Accións realizadas e modificacións introducidas durante o curso en relación coa programación didáctica (páx. 5)

D) Motivos das modificacións feitas ao longo do curso. Dificultades atopadas que impediron o logro dos obxectivos e resultados agardados (páx. 6)

E) Análise dos resultados das avaliacións do alumnado en relación cos cursos anteriores (páx. 7)

F) Propostas de mellora para a programación didáctica do próximo curso (páx. 9)

G) Avaliación da práctica docente (páx. 10)

H) Actividades extraescolares e complementarias desenvolvidas (páx. 10)

I) Principais conclusións (páx. 11)

A) Introducción:

No presente curso 2022-2023 normalizouse o desenvolvemento da actividade escolar que se vira afectado pola situación de pandemia mundial provocada pola COVID-19. No entanto, moitas dinámicas de falta de hábito de estudo ou algúns resultados negativos poden ser aínda consecuencia desa situación que condicionou o alumnado durante un período considerable da súa vida estudantil. En calquera caso, a normalidade do presente curso permitiu traballar de novo en grupos, compartir actividades extraescolares con todo o centro e aproveitar ese tempo que antes estaba destinado á hixienización de alumnado e espazos e á ventilación de aulas.

Por outra banda, debemos salientar tamén o feito de que no presente curso conviviron dúas lexislacións diferentes en materia educativa. Atopámonos nun momento de mudanza lexislativa, no cal o novo Real Decreto 217/2022, do 29 de marzo, polo que se establece a ordenación e as ensinanzas mínimas da educación secundaria, rexiu xa a planificación dos cursos impares da ESO, 1º e 3º, mentres que a anterior lexislación permaneceu vixente para 2º e 4º de ESO. As novas programacións tiveron que seguir unha estrutura fixada a través dun programa informático concreto, PROENS, mentres que as relativas aos cursos pares seguiron a facerse como ata o momento.

B) Cumprimento da programación e dos obxectivos, e razóns da programación non impartida:

Aínda que se traballaron todos os estándares, competencias e mínimos avaliábeis das diferentes programacións a través das distintas actividades desenvolvidas na aula, tamén é certo que non sempre foi posible tocar todos os aspectos relativos aos contidos que estaban planificados a comezo de curso. En boa medida, deixáronse de lado certos contidos teóricos porque foi necesario reforzar aspectos ortográficos, de léxico, de redacción ou de expresión oral que na meirande parte do alumnado aínda non están totalmente adquiridos.

A porcentaxe de cumprimento da programación varía segundo o curso ao que nos refiramos, mais en xeral debemos sinalar que nalgún dos cursos e grupos foi difícil desenvolver todos os contidos establecidos na planificación inicial da materia. En xeral, isto débese a varios factores: o ritmo das clases variou en función das capacidades do alumnado ou dos seus coñecementos previos sobre algúns contidos e, ademais, algunhas das sesións dedicáronse a actividades complementarias que fixeron que a temporización estimada non coincidise coa real. Falaremos tamén de como os cambios na lexislación relativa á avaliación afectaron á periodización inicial de curso.

Analizaremos a continuación o cumprimento da programación por cursos:

En 1º ESO foi fundamental poder dispoñer desa hora a maiores que perdeu a materia de Lingua Galega e Literatura coa nova lexislación, pero que recuperou como hora de libre configuración por

decisión do claustro do profesorado. As linguas son a ferramenta esencial en todas as disciplinas académicas, polo que non nos parece acertado reducir o número de horas desta materia nun curso tan baixo, o 1º da ESO, e coas carencias que o alumnado ten a nivel lingüístico cada vez máis acentuadas, especialmente en lingua galega. Aínda así, incluso con esta hora recuperada, non foi posible o desenvolvemento do total da programación. O ritmo das clases foi aceptable, tendo en conta as dificultades das que falamos máis arriba, pero o currículo resulta excesivo en canto a contidos. Non esquezamos que, ademais, neste curso existiron un bo número de adaptacións curriculares e de reforzos que foi necesario atender, xunto con algúns comportamentos disruptivos. Como houbo que dar prioridade a outras cuestións, non se tocaron en profundidade certos contidos de morfoloxía, como o verbo, o adverbio e as conxuncións, nin tampouco o texto dramático.

En canto á materia de reforzo impartida ao alumnado con exención de Francés, centrámonos en cuestións de ortografía, comprensión lectora e redacción, xa que existían unhas carencias enormes ao respecto. Aínda que os avances non foron iguais en todos os casos, o alumnado que recibiu este reforzo conseguiu finalmente superar a materia de Lingua Galega.

En 2º ESO convén facer unha valoración distinta segundo cada un dos grupos.

2º A foi un grupo con diferentes rendementos e capacidades e algúns deles tiñan pouca autonomía e capacidade de traballo. Debido a estas dificultades e a que o último trimestre é o período onde se concentran máis excursións e saídas e tamén o momento en que o alumnado está máis canso, non se impartiu toda a materia neste curso. Chegouse ata a unidade 8, pero desta unidade só se estudou a parte correspondente á sintaxe.

En 2ºB houbo un número bastante elevado de alumnado con dificultades académicas, de motivación ou de compromiso. Ao igual que acontecía con 2º A, as dificultades e o cansazo do alumnado alteraron os prazos programados para impartir os contidos, e tamén como se indicou para 2º A, chegouse á unidade 8 para impartir unicamente os contidos de sintaxe.

En 2ºC non houbo nin Acs nin reforzos. Foi un grupo bo e traballador en xeral. A cantidade de materia impartida foi igual á do resto de grupos de segundo.

En 3º ESO o ritmos e desenvolvemento da materia foron un pouco diferentes en función do grupo, xa que nun deles se produciron constantes comportamentos disruptivos que entorpecían en ocasións o normal desenvolvemento das clases. No entanto, cumpriuse a maior parte da programación e traballáronse os mesmos contidos tanto nun grupo coma no outro, quedando fóra só aspectos como o léxico dos deportes, a lingua galega na actualidade ou o texto electrónico. Neste caso, démoslle moita importancia á historia da literatura galega, dado que para o alumnado era unha parte da materia moi nova e que, nalgún caso, custaba asimilar.

En 4º ESO tamén faremos unha ditinción segundo o grupo:

4ºA foi un grupo moi bo, aínda que houbo dous alumnos repetidores (un deles coa materia de 3º pendiente) e outros con certas dificultades para sacar adiante a materia. En canto á materia impartida, chegouse á unidade 7 e víronse os complementos do predicado na unidade 8. Os últimos meses, entre a excursión de fin de curso e as diversas saídas e festividades, non foron moi produtivos.

Con respecto a 4º B, este foi un grupo moi heteróxeneo, con alumnos que presentaban moitas dificultades. A materia impartida foi a mesma ca no outro grupo.

Por outra banda, cómpre lembrar que a normativa sobre os prazos da 3ª avaliación e da avaliación final mudou con respecto ao curso pasado e deses cambios fomos coñecedores/as os/as docentes durante o decorrer do curso, tendo que modificar as planificacións iniciais e, polo tanto, as temporizacións. Consideramos que este tipo de cambios de rumbo a metade de curso por parte da Administración non fai máis que engadir dificultades e traballo a un labor xa de por si complexo pola falta de tempo e de medios.

Como conclusión, pois, debemos engadir que a programación tivo que ser flexible e adaptarse ás circunstancias reais do curso e dos grupos e ás novas situacións que xurdiron ao longo dos trimestres, polo que consideramos que as modificacións e adaptacións levadas a cabo, das que imos falar a continuación, foron necesarias e pertinentes.

C) Accións realizadas e modificacións introducidas durante o curso en relación coa programación didáctica:

No caso de Lingua Galega, as modificacións máis salientables teñen que ver esencialmente cos contidos da materia que non foron dados por distintos motivos e que xa mencionamos na análise feita no apartado anterior. Por cuestións de tempo, de falta de sesións lectivas ou de ritmo lento no desenvolvemento das clases (ben sexa a causa do comportamento disruptivo do alumnado, ben sexa pola necesidade de reiterar e reforzar certos aspectos da materia) tivemos que prescindir de impartir certos contidos e decidimos dar preferencia a aqueles que nos parecían máis necesarios e básicos segundo as carencias do alumnado. Como dixemos arriba, centrámonos máis en cuestións de redacción, ortografía ou expresión oral, puntos débiles na maior parte do noso alumnado, aínda que tamén nos pareceu importante, nos cursos de 3º e 4º ESO, darlle importancia á literatura, pois nela se reflicte a esencia da nosa cultura e do noso pobo.

Outro cambio na programación tivo que ver coas **obras de lectura obrigatoria**:

En 1º de ESO cambiamos a lectura proposta para o 3º trimestre, *O misterio de Portomarín*, de Antía Yáñez Rodríguez, por unha obra da escritora Rosa Aneiros, entre outras razóns, porque contamos coa súa presenza no centro como ex alumna do Atios e pareceunos axeitado aproveitar a súa visita para coñecer mellor a súa obra literaria. O libro que leu o alumnado, neste caso, foi *Orestes perde o sentido*.

En 2º de ESO respectáronse as lecturas establecidas a inicio de curso, só que se escolleu de entre as propostas para o 3º trimestre *Cartas de inverno*, de Agustín Fernández Paz, e non se leu, polo tanto, o *Corazón de Xúpiter*, de Leticia Costas, que tamén figuraba na programación.

En 3º de ESO continuamos con dificultades para atopar o libro de banda deseñada *A tumba de Breogán*, de Abel Alves e Esteban Tolj, que era a que estaba inicialmente proposta para o terceiro trimestre, polo que se cambiou esta lectura pola novela *Tres catorce dezaseis*, de Rocío Leira.

En 4º de ESO, no 2º trimestre, substituíuse *Europa express*, de Andrea Maceiras, por *Ollos de auga*, de Domingo Villar, e escolleuse *Arnoia, Arnoia*, de Méndez Ferrín para o último trimestre, de entre as dúas opcións que se barallaban (a outra era *Comedia bífida*, de Núñez Singala).

En canto ás **actividades extraescolares** previstas na programación inicial, a maioría delas lograron facerse e así se reflectiu ao longo do curso nas actas do departamento (participación en certames literarios e musicais convocados pola Coordinadora de Equipas de Normalización Lingüística de Ferrolterra...) As únicas actividades que non se levaron a cabo foron a visualización de películas en galego e a visita a casas museo de autores/as literarios/as, simplemente debido a que foron xurdindo outras a nivel de centro nas que o Departamento de Lingua Galega se implicou plenamente, como as relacionadas co proxecto de centro do 50 aniversario do Atios (participando as profesoras do departamento nas distintas comisións organizadoras das actividades levadas a cabo para esta conmemoración) ou as organizadas polo Equipo de Dinamización da Lingua Galega, polo Equipo de Actividades Complementarias e Extraescolares e polo Equipo da Biblioteca.

D) Motivos das modificacións feitas ao longo do curso. Dificultades atopadas que impediron o logro dos obxectivos e resultados agardados:

Os motivos das modificacións feitas ao longo do curso xa se foron mencionando nos apartados anteriores e gardan relación coas dificultades atopadas que impediron o logro total dos resultados agardados. Consideramos que os contidos da programación foron excesivos para o número real de sesións que finalmente houbo en cada curso, especialmente nos niveis máis altos. Se ben moitos contidos se poden tratar de xeito indirecto, como os que teñen que ver coa tipoloxía textual ou a ortografía, os aspectos máis teóricos da lingua e da literatura precisan ser vistos polo miúdo e, en ocasións, resultan de difícil asimilación polo alumnado.

Ademais desta circunstancia, insistimos na necesidade de traballar con aulas pouco numerosas, especialmente naqueles grupos onde a diversidade do alumnado é tan manifesta e moitas veces nun grao moi alto. En xeral, a capacidade de concentración dos rapaces e rapazas non é igual nun ambiente tranquilo de pouco alumnado ca nunha clase ategada de xente e onde poden ser frecuentes os comportamentos disruptivos (aínda que non sexan graves). Estes factores ralentizan o ritmo esperable das sesións e, polo tanto, impiden que haxa tempo para tratar todos os contidos planificados na programación inicial de curso.

E) Análise dos resultados das avaliacións do alumnado en relación cos cursos anteriores:

Resultados da avaliación final:

CURSO	Nº ALUMNOS/AS	APROBADOS/AS	SUSPENSOS/AS	EXENTOS/AS
1º ESO A	19	17 (89,5 %)	2 (10,5 %)	0 (0 %)
1º ESO B	18	18 (100 %)	0 (0 %)	0 (0 %)
2º ESO A	23	21 (91,3 %)	2 (8,7 %)	0 (0 %)
2º ESO B	21	15 (71,4 %)	5 (23,8 %)	1 (4,8 %)
2º ESO C	18	18 (100 %)	0 (0 %)	0 (0 %)
3º ESO A	21	20 (95,2 %)	1 (4,8 %)	0 (0 %)
3º ESO B	16	16 (100 %)	0 (0 %)	0 (0 %)
4º ESO A	27	27 (100 %)	0 (0 %)	0 (0 %)
4º ESO B	22	20 (90,9 %)	2 (9,1 %)	0 (0 %)

Debemos lembrar que, no caso de 1º ESO, 4 dos/as alumnos/as do curso tiñan unha ACS que superaron con éxito 3 deles/as; no caso de 2º de ESO, foron 8 as ACS, que superaron 7 dos/as alumnos/as.

Materia pendiente:

CURSO	Nº de alumnos	APROBADOS	SUSPENSOS
3º ESO (2º pendiente)	2	2 (100 %)	0 (0 %)
4º ESO	1	1 (100 %)	0 (0 %)

Número de alumnos/as por cualificación, en comparación co curso anterior:

Cualificación	1º ESO		2º ESO	
	Curso 2021-2022	Curso 2022-2023	Curso 2021-2022	Curso 2022-2023
1	0	0	0	1
2	0	0	0	1
3	0	2	0	0
4	0	0	3	5
Suspensos/as	0	2	3	7
5	17	7	8	15
6	8	6	6	16
7	7	12	13	9
8	9	5	3	2
9	6	1	4	8
10	16	4	2	4
Aprobados/as	63	35	36	54

	3º ESO		4º ESO	
	Curso 2021-2022	Curso 2022-2023	Curso 2021-2022	Curso 2022-2023
Cualificación	Nº alumnos/as	Nº alumnos/as	Nº alumnos/as	Nº alumnos/as
1	0	0	0	0
2	0	0	1	0
3	0	0	1	0
4	0	1	0	2
Suspensos/as	0	1	2	2
5	12	8	14	17
6	6	14	10	14
7	5	7	4	9
8	5	3	5	2
9	7	2	4	4
10	11	2	3	1
Aprobados/as	46	36	40	47

Conclusións:

En xeral, consideramos bastante satisfactorios os resultados acadados polo alumnado na avaliación final, pois a práctica totalidade dos grupos supera o 90 % de aprobados e incluso catro deles acada o 100 % de aprobados. O grupo cunha porcentaxe significativamente menor foi 2º ESO B, que aínda así superou o 70 % de aprobados/as.

O alumnado que non conseguiu superar a materia foi esencialmente aquel que non tivo un hábito de traballo continuo durante o curso nin conseguiu recuperar mediante as probas que se estableceron a final de curso para os/as que tiñan algunha avaliación suspensa. Non debemos esquecer que, ademais, houbo alumnado con grandes dificultades, ACS e reforzos aos cales non favoreceu o feito de non poder ter unha atención máis individualizada ou unhas condición axeitadas de estudo fóra da aula.

En canto ao desenvolvemento da programación, aínda que se traballaron practicamente todos os estándares e mínimos a través das distintas actividades desenvolvidas na aula, non foi posible tocar todos os aspectos relativos aos contidos que estaban planificados a comezo de curso, como xa mencionamos máis arriba. Ademais, deixáronse de lado certos aspectos teóricos porque foi necesario reforzar contidos ortográficos ou textuais que na meirande parte do alumnado aínda non estaban totalmente adquiridos.

O ritmo das clases variou en función das capacidades do alumnado ou dos seus coñecementos previos sobre algúns contidos e, ademais, algunhas das sesións dedicáronse a actividades complementarias que fixeron que a temporalización estimada non coincidise coa real. En boa medida tampouco se puido acadar un ritmo desexable de desenvolvemento das sesións nalgunhas ocasións debido ao feito de que se trata de grupos cunha grande diversidade de capacidades e de intereses, e onde algún alumnado tivo comportamentos disruptivos en varias ocasións.

Tanto en 1º como en 2º da ESO foi necesario centrarse na atención á diversidade e no reforzo de certas destrezas. En 3º e 4º da ESO consideramos importante facer fincapé na literatura, o que

nalgún caso fixo que nos detivésemos máis do habitual nalgún texto, debido á complexidade que para o alumnado supuxeron certos períodos da literatura galega que nunca antes trataran.

Tamén debemos engadir que, en xeral en todos os cursos, intentaron resolverse carencias noutros aspectos da lingua galega, como pode ser a expresión oral, a ortografía, a colocación do pronome átono e o vocabulario (castelanismos).

De cara a unha mellora no rendemento do alumnado que non conseguiu superar a materia e que, en xeral, tampoco aprobou outras, achegaráselle (polo menos a algúns dos rapaces e rapazas) a posibilidade de optar por outras alternativas, como a súa inclusión no PDC, de xeito que se vexan motivados e reforzados na súa aprendizaxe. Esta posibilidade xa se barallou na sesión de avaliación e o Departamento de Orientación xunto cos/as titores/as proporánlles dita opción aos pais e nais correspondentes.

Para aqueles/as que repitan curso de xeito ordinario, intentaremos reforzar o hábito de estudo, do que carece a maior parte deste alumnado; e para o alumnado que promocioe (por imperativo legal ou a través do PDC) e que, polo tanto terá que superar a materia pendente, estableceremos unha serie de actividades que lle permitan ir asimilando os contidos e adquirindo as capacidades, competencias e destrezas progresivamente ao longo do curso.

F) Propostas de mellora para a programación didáctica do próximo curso:

Como conclusión, debemos lembrar unha vez máis que unha programación ten que ser flexible e adaptarse ás circunstancias reais do curso e dos grupos, e ás novas situacións, polo que consideramos que as modificacións e adaptacións pertinentes non deixan de ser unha necesidade e incluso unha obriga para garantir un ensino-aprendizaxe máis eficiente. As modificacións realizadas na programación actual, ademais, poden ser positivas para axudarnos a planificar o noso traballo de cara ao vindeiro curso.

Para a proposta de mellora de cara á programación do curso que vén parécenos necesario mencionar a adaptación da temporización á realidade do centro e da periodización na avaliación. Unha vez coñecido o alumnado e as características tanto dos grupos como do CPI en xeral, debemos establecer uns tempos máis realistas onde se teñan en conta factores como a participación nas actividades complementarias e extraescolares ou o ritmo de aprendizaxe real dos rapaces e rapazas en función da aula na que se atopan. Esta adaptación ao tempo real ten que pasar por unha selección de contidos na que se valore darlle prioridade a aqueles máis urxentes en función das carencias ou das necesidades de cada alumno/a. Consideramos que a materia de Lingua Galega ten que dar prioridade a temas nos que o alumnado ten grandes carencias, non só polo seu nivel académico ou polas súas dificultades de aprendizaxe, senón pola realidade sociolingüística que o rodea e que vai, coma sempre, en detrimento das destrezas lingüísticas na nosa lingua. Estamos a falar da expresión tanto oral como escrita e da ortografía, xa que estas cuestións son fundamentais para adquirir unha competencia lingüística real coa que poder traballar o resto dos aspectos e estándares da materia.

Pensamos, tamén, que sería bo establecer dende o primeiro momento do vindeiro curso unha distribución de contidos entre as materias das distintas linguas para que non caer nas aprendizaxes repetitivas e poder así aproveitar o tempo lectivo de xeito máis eficiente.

G) Avaliación da práctica docente:

A práctica docente foise reorganizando co paso dos trimestres en función das necesidades concretas de cada grupo. Se ben é certo que a temporización e o ritmo das sesións distou en certa medida de ser o planificado a comezos de curso, especialmente nalgúns cursos, este feito viuse en boa parte motivado por circunstancias alleas á propia práctica docente, como xa mencionamos.

É evidente que non se pode desenvolver unha práctica docente totalmente satisfactoria sen os medios necesarios para isto, como profesorado de apoio para todo o alumnado con dificultades ou aulas con grupos máis reducidos, elementos que non favorece o sistema educativo actual. O ideal sería que os centros educativos puidesen contar sempre cos recursos suficientes para poder ofrecer un ensino de calidade. Sen unhas condicións óptimas para desenvolver o noso labor, os/as docentes pouco podemos autoavaliarnos de xeito obxectivo, como non sexa contabilizando as horas de traballo que realizamos fóra do noso horario real. A calidade da práctica docente non será posible sen a recuperación dunha escola pública na que se dean as circunstancias axeitadas para ofrecer un ensino adecuado, sen as carencias que o sistema pretende que supla o sobre esforzo do profesorado e dos equipos directivos.

H) Actividades extraescolares e complementarias desenvolvidas:

Este curso o departamento participou activamente nas distintas actividades organizadas polo centro de xeito xeral, tendo en conta que a xefa do Departamento de Lingua Galega foi tamén a coordinadora do Equipo de Actividades Extraescolares e Complementarias e que a outra profesora foi membro deste equipo e do Equipo de Dinamización da Lingua Galega, ademais de titora.

Isto implicou que algunhas das actividades programadas polo departamento a inicio de curso non se chegasen a desenvolver, como xa explicamos no apartado de modificacións da programación. Pola contra, si se desenvolveron outras dos outros departamentos ou equipos cos que colaboramos activamente. De xeito xeral, as actividades nas que o Departamento de Lingua Galega estivo máis directamente implicado foron as seguintes:

- Participación nos distintos certames literarios e artísticos convocados pola Coordinadora de Equipos de Normalización Lingüística de Ferrolterra (Certame de microrrelatos Carmela Loureiro, Poesía e Imaxe, A Mocidade coa Lingua). As creacións literarias presentadas nos certames saíron das aulas de Lingua Galega, onde se orientou o traballo do alumnado para que se adecuase ás bases establecidas no concurso. Ademais, o Departamento de Lingua Galega encargouse da organización e dos ensaios de cara á participación no festival musical da Mocidade coa Lingua.

- Colaboración na organización e desenvolvemento das distintas celebracións anuais do centro, como o Samín, o Magosto, o Nadal, o Entroido, o Día do Amor e a Amizade, o Día do Libro, as Letras Galegas, os Maíos e o festival de fin de curso.
- Colaboración no proxecto anual do centro do 50 aniversario do CPI Atios, participando de xeito activo nas comisións creadas para a organización das diferentes actividades.

I) Principais conclusións:

Como conclusión xeral debemos reiterar a necesidade dunhas condicións axeitadas para que se produza o proceso de aprendizaxe dun xeito satisfactorio e eficiente. O equipo humano do CPI Atios fai posible co seu esforzo e dedicación crear un ambiente e un clima de convivencia e cooperativismo moi favorecedor para acadar os logros que finalmente se conseguen co alumnado, pero tamén hai que reflexionar sobre as condicións ás que nos vemos sometidos como traballadores/as do ensino polos cambios legislativos frecuentes, os recortes de profesorado e de medios na escola pública e as ratios elevadas.

Tendo todo isto en contra, non só os/as docentes debemos facer un esforzo máis alá do que conleva o esperable no noso traballo diario, senón que tamén o alumnado sofre as consecuencias por non poder ser atendido en moitas ocasións na medida en que o necesita (especialmente o alumnado menos autónomo ou con grandes dificultades de aprendizaxe e de adaptación).

Como profesores/as, debemos avaliar e ser críticos coa nosa práctica docente e coa nosa programación, porque traballamos con persoas e calquera erro ou mala práctica pode ser un lastre para a educación e a aprendizaxe do noso alumnado, pero tamén debemos ser críticos co sistema que, en lugar de facilitarnos o traballo, nos condiciona, nos limita e nos pon trabas, a nós e aos nosos rapaces e rapazas.

Estes últimos cursos, máis que nunca, o ensino foi moito máis alá da transmisión de coñecementos das materias, pois a situación de pandemia de cursos anteriores obrigounos a atender principalmente ao benestar da comunidade educativa e iso implicou un esforzo a todos os niveis, especialmente no ámbito emocional, tanto para o alumnado, como para o profesorado e persoal non docente, como para as familias. Agardamos que todo isto non se esqueza coa volta á normalidade e que sirva para que a sociedade reflexione sobre a importancia do labor docente e de contar cunha escola pública e de calidade, dotada de recursos e de autonomía.

Valdoviño, 29 de xuño de 2023

María Luísa Pita Rubido
Mónica Ares Ameixide

Departamento de Lingua Galega e Literatura